

2. Закон України «Про особисте селянське господарство» від 18.07.03 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.

3. С. Р. Теслюк. Організація молочарських кооперативів як чинник ефективного господарювання [електронний ресурс] – Режим доступу до стор. : <http://vuzlib.com/content/view/2549/13>.

4. Мартинчик О. А. Розвиток сільськогосподарської кооперації у скотарстві / О. А. Мартинчик // Економіка АПК. – 2008. – №1. – С. 45-48.

5. Сельскохозяйственный обслуживающий кооператив : создание и эффективное управление пастбищами (серия «Сельский вопрос : Село и Право»). – Донецк, 2004. – 52 с.

Рецензент – д.е.н., професор Махмудов Х. З.

УДК: 331.101.6

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Дронова Т.С., аспірант

Дніпропетровська державна фінансова академія

У статті досліджено забезпеченість підприємств основними засобами. Досліджено їх вплив на основні економічні показники. Проведено аналіз впливу фондозабезпеченості на продуктивність праці, прибуток та рентабельність сільськогосподарського виробництва. Вивчено вплив енергетичних потужностей на продуктивність праці в аграрному секторі. Проаналізовано ефективність використання основних фондів. Досліджено вплив інтенсивності виробництва на продуктивність праці. Запропоновано напрями підвищення продуктивності праці шляхом покращення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств.

This paper investigates the presence in the business assets. Conducted their influence on major economic indicators. The analysis of the impact of the cost of fixed assets on 1 hectare of acreage in labor productivity earnings and profitability of agricultural production. We studied the impact energy facilities in labor productivity in the agricultural sector. Analyzed the efficiency of fixed assets. Examined the influence of intensity of production on labor productivity. We proposed directions increased labor productivity through improving material and technical base of agricultural enterprises.

Постановка проблеми. Прискорений розвиток будь-якої сфери матеріального виробництва (включаючи аграрний сектор) забезпечується за умов формування сучасної матеріально-технічної бази. Раціональне використання основних засобів виробництва, досягнень новітніх технологій та науково-технічного прогресу сприяють не лише підвищенню продуктивності праці в сільськогосподарському виробництві, але й покращенню інших економічних показників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплекс проблем щодо використання основних засобів виробництва в сільському господарстві та їх вплив на економічні показники досліджували багато вчених та фахівців, зокрема, Підлісецький Г.М., Гарасим П.М., Геркун М.І., Ульянов М.Г., Пітулько В.О. [1].

Дослідженню проблем реалізації технічної політики в аграрному комплексі присвячена наукова праця колективу вчених ННУ «Інститут аграрної економіки» [2]. Актуальні питання технічного забезпечення аграрного виро-

бництва, формування ринку технічних засобів дослідженні в науковій праці «Ринок сільськогосподарської техніки: проблеми становлення» [3]. Викликає науковий та практичний інтерес економіки технічної галузі та обслуговування аграрного сектору – автори Ворчун М.Г. [4], Мірзоева Т.В. [5].

Економічна сутність основних засобів підприємства та аналіз, їх класифікація досліджено в роботі Домбровської Н.Р. [7]. Автор Ягода Г.Ю. [8] обґрунтував склад, структуру та ефективність використання основних засобів сільськогосподарських підприємств Заслуговує на увагу наукова праця Н. С. Клименчукова [9], де досліджувались питання організації управління матеріально-технічним забезпеченням сільськогосподарських підприємств в Україні.

Постановка завдання. Визначити як впливають технічні та інші фактори на продуктивність праці в сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із важливих чинників ефективного сільськогосподарського виробництва є забезпеченість аграрних підприємств технічними засобами та енергетичними потужностями. Як показали наші дослідження технічні фактори позитивно впливають на продуктивність праці, рентабельність виробництва, прибуток тощо.

Таблиця 1

Матеріально-технічна база сільськогосподарських підприємств Полтавської області

Найменування технічних засобів та енергетичних потужностей	2005	2009	2010	2011	2012	2012 у % до 2005
Трактори, тис. шт	12,7	10,7	10,4	10,3	10,5	82,7
Зернозбиральні комбайни, тис. шт	1395	896	667	617	606	43,4
Кукурузозбиральні комбайни, тис. шт	244	174	159	143	152	62,3
Бурякозбиральні машини, шт	766	509	456	430	406	53,0
Установки та агрегати для доїння корів, шт	1423	1061	1089	1056	1074	75,5
Потужність двигунів тракторного парку, тис. кВт	867	799	830	866	890	102,7
Енергетичні потужності, тис. кВт	2734	2365	2406	2461	2518	92,1
Енергетичні потужності на 100 га посівної площі, кВт	227	180	183	186	190	83,7

За даними таблиці 1 можемо відмітити, по-перше, що у 2012 році в порівнянні з 2005 роком спостерігається зменшення чисельності основних технічних засобів: тракторів на 17,3%, зернозбиральних комбайнів на 56,6%, кукурузозбиральних комбайнів на 37,7%, бурякозбиральних машин на 47%, установок та агрегатів для доїння корів на 24,5%. По-друге, за період аналізу слід відмітити зменшення наявних енергетичних потужностей на 7,9% та енергетичних потужностей на 100 га посівної площі на 16,3%. По-третє, позитивним фактором є зростання потужностей двигунів тракторного парку на 2,7%.

На прикладі сільськогосподарських підприємств Полтавської області нами проведені дослідження щодо впливу (залежності) фондозабезпеченості на продуктивність праці та інші економічні показники. З цією метою використані виробничі дані господарств обстеженого регіону. Одержані результати подані в табл. 2.

Таблиця 2

Аналіз впливу фондозабезпеченості на продуктивність праці, прибуток та рентабельність сільськогосподарського виробництва у Полтавській області (2012 рік)*

Показники	I група	II група	III група
Кількість підприємств	103	225	116
Вартість основних засобів на 1 га посівних площ (фондозабезпеченість), грн/га	до 4000	4000 - 8000	більше 8000
в середньому по групам	3293,2	6755,6	12743,2
у % до I групи	100	205,1	386,9
Виручка від реалізації продукції на одного працівника, тис.грн	387,0	435,8	467,8
у % до I групи	100,0	112,6	120,9
Валова продукція на одного працівника, грн	404,0	437,2	700,9
у % до I групи	100,0	108,2	173,5
Прибуток на 1 га, грн	798,0	1114,7	1484,0
у % до I групи	100,0	139,7	186,0
Рентабельність, %	16,6	19,5	23,8

*Складено автором за формою 50-сг та основні засоби аграрних підприємств Полтавської області

По мірі зростання фондозабезпеченості господарств продуктивність праці в порівнянні з першою групою підвищилась у другій групі в 2 рази, в третій групі в 3,9 рази. Позитивним є також зростання маси прибутку у другій групі на 39,7 %, а в третій групі господарств на 86%. Спостерігається також підвищення рентабельності сільськогосподарського виробництва.

Для аналізу залежності між фондоозброєністю та економічними результатами діяльності аграрних підприємств використано графічний метод. Досліджуваними факторами є прибуток на 1 га, виробничі затрати на 1 га, виручка від реалізації на одного працівника (продуктивність праці). Результативний фактор - випуск основних засобів виробництва на одного працівника – фондоозброєність. Графік взаємозалежності факторів побудована на базі даних Полтавської області за 2012 рік. Усі розрахунки представлені на рис. 1.

Із побудованого графіка бачимо, що збільшення випуску продукції на 1 грн основних засобів є одним із основних і значних факторів покращення основних економічних показників. Тобто, чим краща забезпеченість персоналу основними засобами виробництва, тим краще працює підприємство, тим вищі кінцеві результати діяльності.

Аналіз впливу енергетичних потужностей на продуктивність праці проведено на фактичних матеріалах Полтавської області за останні три роки. Одним із вагомих чинників, що впливає на показники продуктивності праці – це енергетичні потужності. Нами обстежено господарства шести районів області.

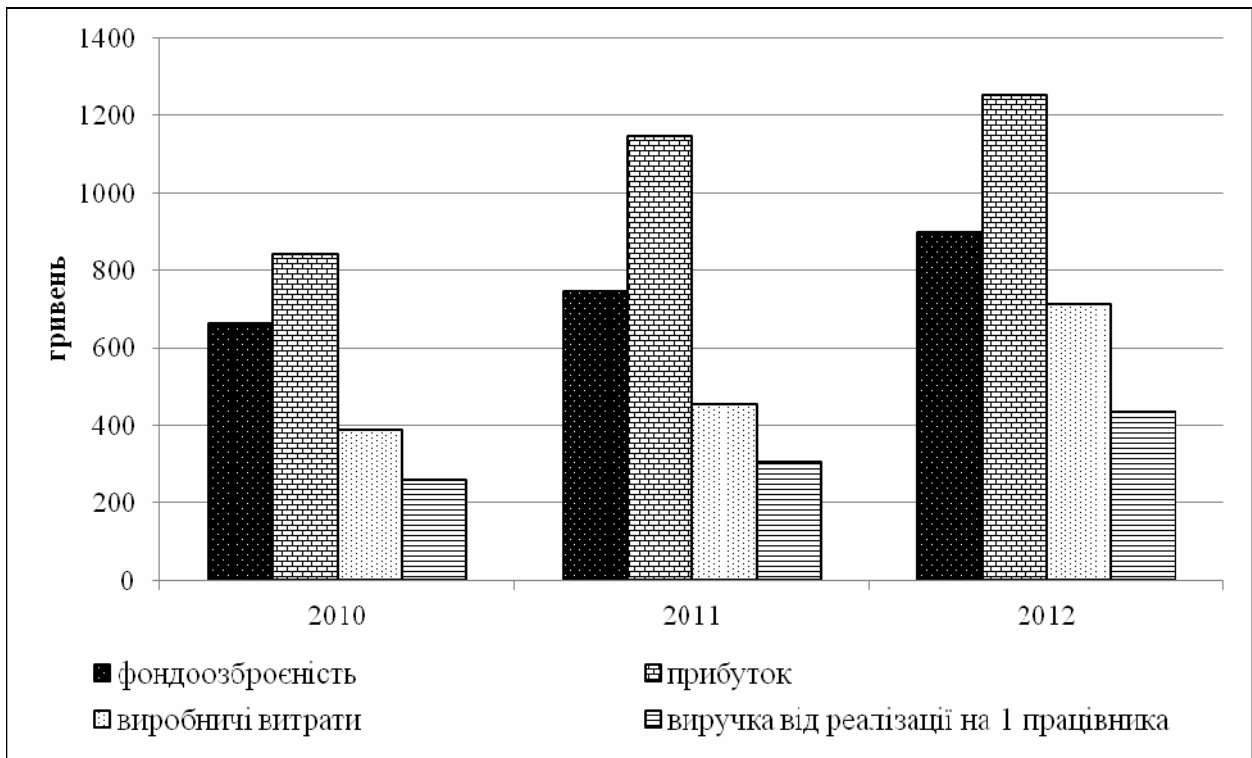

Рис. 1. Залежність між забезпеченістю основними фондами на 1 працівника та економічними результатами діяльності аграрних підприємств (2012 рік)

Серед них господарства Глобинського, Карлівського та Чутівського районів, де показники енергетичних потужностей були найвищими і коливались в межах від 2,42 кВт на 1 гектар ріллі до 2,75 кВт. Саме тут в середньому за 2010-2012 роки було досягнуто найвищих показників продуктивності праці. Виручка від реалізації продукції в розрахунку на одного працівника становила від 363,0 до 366 тис.грн (табл. 3).

Таблиця 3

Вплив енергетичних потужностей на продуктивність праці в аграрному секторі Полтавської області (2010-2012 роки)

Райони	Кількість господарств, одиниць	Енергетичні потужності, кВт		Виручка від реалізації продукції на одного працівника	
		на 1 га с/г угідь	на 1 га ріллі	тис.грн	у % до області
Полтавська область	455	1,94	2,03	334	100,0
Глобинський	34	2,56	2,65	366	109,4
Зінківський	23	1,68	1,76	262	78,4
Карлівський	20	2,39	2,42	366	109,3
Козельщинський	9	1,45	1,49	264	79,0
Лохвицький	17	0,81	0,85	278	83,1
Чутівський	12	2,59	2,75	363	108,5

Друга група господарств, які входять в Лохвицький, Козельщинський та Зінківський райони, характеризуються невисокими показниками енергетичних потужностей. На гектар ріллі середні показники коливались в межах від 0,85 кВт до 1,76 кВт.

Вплив інтенсивності виробництва на продуктивність праці в аграрних господарствах Полтавщини (2010-2012 роки)

Райони	Кількість господарств, одиниць	Витрати на 1 га ріллі, грн	Прибуток на 1 га, грн	Рівень рентабельності (збитковості), %	Виручка від реалізації продукції на одного працівника, грн
Перша група – господарства високої інтенсивності					
Лохвицький	17	12507,6	-313,9	-3,3	277,8
Диканський	14	9399,9	2427,3	30,9	536,4
Гадяцький	26	8481,7	499,4	9,2	389,0
Глобинський	34	7531,2	1884,4	33,2	365,8
Карлівський	20	7530,0	1473,3	35,3	365,7
В середньому по районах	-	9090,1	1194,1	21,1	386,9
Друга група – господарства середньої інтенсивності					
Новосанжарський	16	6295,3	3622,8	64,8	327,8
Пирятинський	24	6128,3	783,2	13,8	311,6
Миргородський	22	6119,6	1975,4	43,1	428,8
Шишацький	7	5600,1	1384,7	32,2	191,4
Гребінківський	14	5518,0	712,6	15,7	357,4
В середньому по районах	-	5932,2	1695,7	33,9	323,4
Третя група – господарства низької інтенсивності					
Полтавський	27	5008,4	782,9	17,3	255,8
Котелевський	10	4486,1	1374,6	35,0	338,4
Козельщинський	9	4399,1	985,7	25,0	264,2
Лубенський	19	4315,4	260,7	6,4	219,1
Чутівський	12	3744,4	1509,4	54,0	363,0
В середньому по районах	-	4390,7	982,7	27,5	288,1

Це зумовило значне зменшення обсягів виручки від реалізації сільськогосподарської продукції в розрахунку на одного зайнятого працівника. Продуктивність праці тут знизилась і склала від 78,4 до 83,1 відсотка від середнього по області.

Наступним фактором для аналізу впливу на продуктивність праці є інтенсивність аграрного виробництва. З цією метою були проаналізовані сільськогосподарські підприємства 15 районів. В них виділено три групи господарств (табл. 4).

Перша група (111 господарств) характеризуються високим рівнем інтенсивності виробництва. Виробничі затрати на гектар тут коливались від 7530 грн до 12508 грн. В цілому по групі фактичні виробничі затрати становили 9090 грн на гектар.

Друга група (83 господарства) – це підприємства середньої інтенсивності виробництва. На кожен гектар посівної площі виробничі затрати становили 5932 грн на гектар.

І, нарешті, третя група (77 господарств) характеризується низької інте-

нсивністю виробництва. В середньому на гектар посівної площі виробничі затрати становили 4391 грн.

Основний висновок, із згаданого вище аналізу, може бути таким: виручка від реалізації продукції на одного працівника (продуктивність праці) знаходиться в прямій залежності від інтенсивності виробництва (виробничих затрат на одиницю посівної площі). Саме це і забезпечило зростання продуктивності праці від 288,1 тис.грн на одного працівника (в третій групі господарств) до 323,4 тис.грн (в другій групі) і, нарешті, до 386,9 тис.грн (у першій групі господарств високої інтенсивності виробництва).

Таблиця 5

Вплив обсягів валової продукції на продуктивність праці в аграрних районах Полтавщини (2010-2012 роки)

Райони	Кількість господарств, одиниць	Валова продукція		Виручка від реалізації продукції на одного працівника	
		на 100 га с/г угідь, грн	на 100 га ріллі, грн	тис.грн	у % до області
Полтавська область	455	6385	6675	334	100,0
Диканський	14	12571	13292	536	160,4
Чутівський	12	9173	9763	363	108,5
Чорнухінський	9	16853	17434	345	103,3
Пирятинський	24	6233	6518	312	93,2
Лохвицький	17	2122	2234	278	83,1
Козельщинський	9	4848	4983	264	79,0

Проведено також економічні дослідження щодо впливу обсягу валової продукції сільського господарства (в розрахунку на одиницю земельних угідь) на продуктивність праці. Одержані результати наведені в табл. 5.

Слід відмітити: пряма залежність зростання виручки від реалізації продукції в розрахунку на одного працівника від обсягів валової продукції не завжди спостерігається. Наприклад, 9 сільськогосподарських підприємств Чорнухінського району досягли високих результатів виробництва валової продукції – 17434 тис.грн на кожні 100 гектарів ріллі. Продуктивність праці тут становила 345 тис.грн в розрахунку на одного працівника. В той же час сільськогосподарські підприємства Чутівського району при менших обсягах валової продукції досягли зростання продуктивності праці на 5,2 % в порівнянні з господарствами Чорнухінського району. У господарствах Диканського району досягнуто зростання продуктивності праці в 1,5 рази у порівнянні з аграрними підприємствами Чорнухінського району.

Висновки. Дослідження впливу матеріально-технічних засобів підприємств сільського господарства показали, що необхідно зміцнювати матеріально-технічну базу аграрного сектору, нарощувати енергетичні потужності, що в кінцевому підсумку дозволить досягти докорінного покращення використання трудового потенціалу. Встановлено пряму залежність між продуктивністю праці та інтенсивністю виробництва: чим більші витрати на 1 га ріллі, тим вища продуктивність праці. Виявлено також, що не завжди спосте-

рігається пряма залежність між обсягами валової продукції та продуктивністю праці. Проте, в деяких районах Полтавської області виявлено пряму залежність між вищезгаданими показниками, наприклад, у Диканському районі обсяг валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь становить 12571 тис.грн, а продуктивність праці – 536 тис.грн. В той час як у Лохвицькому районі обсяг валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь дорівнює 2122, а продуктивність праці – 278 тис.грн.

Список використаних джерел:

1. Підлісецький Г.М. Основні виробничі фонди сільського господарства: ефективність, оновлення, оцінка. – Підлісецький Г.М., Гарасим П.М., Герун М.І. та ін. – За редакцією Підлісецького Г.М. – Київ «Урожай». – 1995. – 200С.
2. Проблеми реалізації технічної політики в агропромисловому комплексі. – За редакцією к.е.н. Білоуська Я.К. – Київ, ННЦ Інститут аграрної економіки. – 2007. – 216 с.
3. Яковенко В.П. Ринок сільськогосподарської техніки: проблеми становлення. – Яковенко В.П., Білоусько Я.К., Підлісецький Г.М. та ін. - – Київ, ННУ Інститут аграрної економіки. – 2005. – 214 С.
4. Верун М.Г. Стан та використання матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств на Житомирщині. – Економіка АПК, № 10, 2005. – С. 23-28
5. Мірзоева Т.В. Організаційно-економічні особливості автотранспортного обслуговування аграрного сектору економіки. – Економіка АПК, № 10, 2005. – С. 33-37
6. Білоусько Я.К. Економічні аспекти державної технічної політики в агропромисловому комплексі. – Білоусько Я.К., Демяненко М.Я., Питулько В.О., Товстопят В.Л. – Київ, ННЦ «Інститут аграрно економіки». – 2005 – 132 С.
7. Домбровська Н.Р. Економічна сутність основних засобів та їх класифікація «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – 2012. – Випуск 9 (33). – Ч. 1.
8. Забезпеченість основними засобами сільськогосподарських підприємств / Ягода Г.Ю. // Економіка АПК. - 2013. - № 3. - С. 125.
9. Клименчукова Н. С. Науково-теоретичні засади організації управління матеріально-технічним забезпеченням сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2012-2/doc/2/16.pdf>.

Рецензент – д.е.н., професор Бабенко А.Г.

УДК 657.371.1

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ТА ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ОФОРМЛЕННЯ ПАДЕЖУ В СВИНАРСТВІ

*Єрмолаєва М.В., к.е.н., доцент; Чириченко Ю.В., д.е.н.
Полтавська державна аграрна академія*

У статті розглянуто порядок документального оформлення та облікове відображення втрат від падежу молодняку свиней та тварин з відгодівлі згідно змін, що відбулися в системі фінансового обліку України.

The article discusses the procedure for documenting and registration reflection losses from the case of young pigs and animals with feeding by the changes that have taken place in the system of accounting Ukraine.

Постановка проблеми. В процесі відгодівлі свиней неминуча втрата поголів'я внаслідок його падежу. Падіж тварин (технологічні втрати) — це